

СПЕЦИФІКА ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Гуца А. А.

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Гарбар М.А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

Творчість Григорія Сковороди виходить за межі усіх можливих дискурсів: філософського, богословського, релігійного, поетичного. Протягом століть постає питання ефективності використання філософії «екзистенції серця», яка дозволяє досягнути основ людського буття у призмі огляду морально-етичного вчення мислителів сьогодення.

Ключові слова: буття, людино центризм, «Філософії серця».

Автор ставить перед собою мету доповнити уявлення про філософський доробок Г. С. Сковороди з погляду інструменту розвитку сучасної філософії, конкретизувати знання стосовно актуальних питань виховання цінностей «філософії серця» та «вічної філософії» у рамках сучасної педагогіки.

Філософська позиція Григорія Сковороди ґрунтується на з'ясуванні специфіки конкретної людської особистості та зосереджується на внутрішньому світі людини, світі «душі» і «серця». Виховання здатності здобуття щастя через покликання до різного роду діяльності, а не через грошову винагороду за неї, звучить як один з найважливіших напрямів реалізації принципу гуманізації освіти [1].

У Г. Сковороди «філософія серця» є ствердженням нового підходу до розуміння людини, сенсу її буття і призначення у світі. Такий кордоцентричний підхід має тривалу вітчизняну традицію і започаткований в ранніх літературних пам'ятках праукраїнського суспільства Київської Русі. Характерною особливістю філософської системи Г. Сковороди є об'єднання людини і світу. У філософському вимірі це означає створення цілісної філософії, яка інтегрує етику, онтологію, філософську мудрість і моральну поведінку [2].

Наскрізним є звернення Г. Сковороди до «голосу серця», що підтверджує початок формування його людиноцентризму на ниві національного ґрунту та виступає альтернативою раціоналістичного методу саме у відстоюванні принципової важливості, першорядності індивідуально-особистісної і культурної унікальності людського буття. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ – внутрішній. Люди віддають перевагу видимому над невидимим.

Згідно з ученням мислителя, духовна субстанція серця є основою буття і джерелом життя, вольовим центром всіх творчих поривів особистості. Але не тільки людина має духовне серце, воно дано і людському роду. І навіть

природні речі і процеси також мають свої невидимі погляду серця. Виходячи з цього, весь світ осмислюється філософом як багатогранна мозаїка буття духовних сердець. У ній кожне серце має свій ритм, рух, простір і час, але при цьому воно певним чином пов'язане з усіма серцями суцього в єдине всесвітнє серце.

Творчий доробок Григорія Сковороди належить до традиції «вічної філософії», яка ґрунтується на осягненні єдиної божественної основи, як людини, так і світу; в якій пари протилежностей утворюють гармонійну єдність [3]. «Вічна філософія» відкриває перед нами цілісне бачення й сприйняття усього суцього, чого так бракує сучасній людині та професійним філософам [4].

Філософ указав на застій у християнстві й показав шлях виходу з цього застою. Вивчення та дослідження творчої спадщини Григорія Сковороди сприяють формуванню цілісного світосприйняття української людини та її самовіднайденню в сучасному глобалізованому світі, побудові життя на надійній основі за «плинних часів» та «моральної сліпоті» [5].

Основна педагогічна думка Г. Сковороди була новаторською для ХХ століття. Філософ розглядав виховання як природне, виховання цілісності духу, формування такої особистості, яка живе в гармонії зі світом і з самою собою. Актуальність цієї ідеї зберігається і зараз, однак відбувається зміна акцентів на смисложиттєві орієнтири викладацької діяльності. Сьогодні тенденції освітнього процесу істотно змінили місце і роль викладача, оцінку його праці.

Література

1. Горський В. С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія) // Філософські нариси. Київ, 2001. 236 с.
2. Гужва О. П. «Вічна філософія» як орієнтир у Сковородинівському світоспогляданні // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. 2012. Вип. 39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2012_39_6.
3. Кремень В. Г. Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. № 4(2). С. 1–8.
4. Мірчук І. Г. С. Сковорода (нотатки до історії української культури) // Український культурологічний альманах. Вип. 39-40. Київ, 2000. С. 38–57.
5. Ушкалов Л. В. Григорій Сковорода: семінарії. Харків, 2004. 776 с.